

УДК 355.01:27-23

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2023.18.9>

«ЗВІДКИ МІЖ ВАМИ ВІЙНИ...?»: КОНТЕКСТУАЛЬНЕ ПРОЧИТАННЯ ТА АКТУАЛІЗАЦІЯ: ЯК. 4:1-3

ЯЦИШИН Андрій

Івано-Франківська академія Івана Золотоустого, кафедра богослов'я

Науково-дослідний інститут родини і капеланства

вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: yatsyshyn.a@ifai.z.edu.ua

ORCID 0000-0002-1806-3603

Бібліографічний опис статті: Яцишин А. (2023). «Звідки між вами війни...?»: контекстуальне прочитання та актуалізація: Як. 4:1-3. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (18), 106–114. doi: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2023.18.9>

Анотація. Богонатхненний текст Святого Письма є автентичним джерелом для християнина у пізнанні власної ідентичності та пошуку відповідей, рекомендацій та вирішень непростих життєвих проблем та ситуацій. Не винятком є і ситуація війни, в якій опинилася Україна внаслідок військового вторгнення росії 24 лютого 2022 року. Священний текст, який історично стосувався життя перших християнських спільнот, не перестає бути парадигмою для християн XXI ст. Текст Як. 4:1-3 чітко говорить про причини, якими мотивувався військовий агресор 24 лютого 2022 року: це заздрість, бажання володіти чужим, вбивство і т.д. Проте, текст не зупиняється лише на цьому, оскільки актуалізація Як. 4:1-3 в межах всієї текстуальної секції Як. 3:1 – 4:12, проливає світло як на передумови військової агресії, так і подає чіткі рекомендації для ворога, щоб припинити цей диявольський шал та вбивство українців.

Ключові слова: війна, причини війни, двоєдушність, фальшива мудрість.

«WHERE IS THE WAR BETWEEN YOU...?»: CONTEXTUAL READING AND UPDATE JAMES 4:1-3

Abstract. The divinely inspired text of the Holy Scriptures is an authentic source for a Christian in learning about his own identity and finding answers, recommendations and solutions to difficult life problems and situations. The situation of war in which Ukraine found itself as a result of the military invasion of Russia on February 24, 2022 is no exception. The sacred text, which historically related to the life of the first Christian communities, does not cease to be a paradigm for Christians of the XXI century. Text of Jas. 4:1-3 clearly speaks about the reasons that motivated the military aggressor on February 24, 2022: it is envy, the desire to possess, murder,

etc. However, the text does not stop there, since the actualization of Jas. 4:1-3 within the entire text section of Jas. 3:1 – 4:12, sheds light both on the prerequisites of military aggression and provides clear recommendations for the enemy to stop this devilish shawl and the killing of Ukrainians.

Key words: *war, causes of war, two-souled, false wisdom*

Постановка проблеми. «Звідки між вами війни, звідки суперечки?»¹ (Як 4:1). Стаття ставить собі за мету здійснити аналіз перикопа Як. 4:1-3 про причини військової агресії чи війни в межах її літературного контексту, а саме Як. 3:1 – 4:12. В статті показано роль і місце тексту Як. 4:1-3 в аргументативній стратегії даної текстуальної секції та водночас зв'язку Як. 4:1-3 із контекстуальною лінією аргументації. Актуалізація тексту Як. 4:1-3 ставить собі практичну мету, яка полягає в актуалізації священного тексту в контексті військової агресії росії проти України. Проблематика захисту Батьківщини у світлі російської агресії проти України вже була опрацьована та сформульована П'ястою Р. з точки зору морального богослов'я та вчення Католицької Церкви². Попри рясні екзегетичні дослідження та коментарі на Як. 4:1-3, бракує контекстуального прочитання даного уривку в межах Як. 3:1 – 4:12 із його актуалізацією до російської агресії проти України.

Виклад основного матеріалу

1. Літературний контекст Як. 4:1-3

Текстуальний блок Як. 3:1 – 4:12 є однією із ланок основної частини соборного послання Якова (Як. 2:1 – 5:6), в межах якого вміщена перикопа Як. 4:1-3. З тематичної точки зору Як. 3:1 – 4:12 стосується традиційних мотивів біблійної літератури мудрості. Макро-секція скомпонована у триптих, який – з одного боку – представляє риси автентичної мудрості з її якісними характеристиками, та – з іншого боку – поглиблює окремі мудрісні акценти прологу послання (Як. 1:2-27) у стилі мотиву «двох доріг»³:

А. Контроль язика / неконтрольований язик (Як. 3:1-12)	Як. 1:19-20.26
В. Фальшива і правдива мудрість (Як. 3:13-18) + війна як наслідок фальшивої мудрості (Як. 4:1-3)	Як. 1:5-8.13-18
А1. Дружба з Богом / дружба зі світом (Як. 4:4-12)	Як. 1:4.22-25

З огляну на це варто коротко проаналізувати деякі сутнісні аспекти кожної із перикоп текстуальної секції, оскільки мотиви Як. 4:1-3 не є ізольовані від решти тексту, а безпосередньо пов'язані із контекстуальною лінією аргументації.

¹ Цитування тексту Святого Письма в статті згідно із Святе Письмо Старого і Нового Завіту: в 2-х ч. / пер. о. І. Хоменко; повний пер., здійснений за оригін. євр., араб. та грец. текстами. Київ: Місіонер, 2008. Ч. 1: Старий Завіт. 1126 с.; Ч. 2: Новий Завіт. 350 с.

² П'яста, Р., Лукашевський, В. (2022). Захист Батьківщини у вченні Католицької Церкви. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (17), 38–52.

³ Lockett D. R. Structure or Communicative Strategy? The 'Two Ways' Motif in James' Theological Instruction. *Neotestamentica*. 2008. 42,2. С. 269-287.

1.1. Контроль язика в Як. 3:1-12

Перикопа Як. 3:1-12 апелює до контролю власного язика та мовлення, що є показником мудрості та досконалості. Заклик ἀδελφοί μου⁴ («мої брати») у формі *captatio benevolentiae* позначає початок нової текстуальної єдності, яка зосереджує увагу читачів на проблемі контролю язика як індикатора християнської ідентичності та мудрості. Уривку притаманне часте вживання груп слів семантичного поля мовлення: «язик» (Як. 3:5.6.8), «уста» (Як. 3:3.10) і «слово» (Як. 3:2), поряд із поєднанням різноманітних порівнянь та метафор як на основі біблійних мотивів (пор. Сир. 28:13-26), так і на основі класичних прикладів із повсякденного життя греко-римської культури.

Текст Як. 3:1 застерігає вчителів від невідповідного вжитку мовлення, оскільки на них покладена відповідальність за їхні слова, а в Як. 3:2 даний принцип застосований не лише до вчителів, але й до всіх християн. Аргументація щодо контролю власного язика розміщена в межах принципу досконалості (Як. 3:2) та сутності правдивої релігійності (пор. Як. 1:26) в контексті життя християнської спільноти. Після даного вступу тематика уривку обмежено розвивається в межах трьох послідовних мікро-секцій: Як. 3:3-5а.5б-8.9-12. Метафори гнuzдечка та стерна в Як. 3:3-5а ілюструють вплив язика на особу людини. Незважаючи на невеликі розміри вуздечка чи керма, вони спроможні скеровувати рух коня чи корабля у певному напрямку. Як. 3:5а аплікує дані метафори до язика як одного із найменших органів тіла та одночасно його пихатості та властивості хвалитися вельми. Порівняння базується на прогресивній побудові контрастів між невеликим розміром першопричини (гнuzдечко \ кермо \ язик) та величиною наслідків: «*керуємо всім їхнім тілом*» (Як. 3:3); «*кермуються ж маленьким стерном за волею стерника*» (Як. 3:4); «*язик: член маленький, а хвалиться великим*» (Як. 3:5а)⁵.

Як. 3:5б-8 виокремлює деякі негативні та деструктивні аспекти неконтрольованого язика за допомогою метафори вогню, який запалює увесь ліс (див. Як. 3:5). Як наслідок, дана метафора вогню актуалізована автором в контексті представлення язика як джерела гріхів: «*І язик - вогонь, світ неправди! Язик, вміщений серед наших членів, бруднить усе тіло й запалює круг нашого існування, запалений і сам вогнем пекельним*» (Як. 3:6). Як. 3:7-8 за допомогою потрійного посилення на дієслово διατάζω («підкорювати, вгамовувати») натякає на текст Бут. 1:26-28, де йде мова про дану Богом людині владу управляти створеним світом, проте, ситуація із підкоренням язика є цілком протилежною та в певний спосіб парадоксальною, оскільки «*язика ж ніхто з людей не може вгамувати*» (пор. Як. 3:8а)⁶.

Як. 3:9-12 завершує аргументацію перикопи, демонструючи абсурдність неконтрольованого язика з точки зору принципу «подвійності» на прикладі

⁴ Цитування оригінального грецького тексту згідно із Aland B., Aland K., Karavidopoulos J., Martini C. M., Metzger B. M. *Novum Testamentum Graece*. 28th rev. ed. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2012. 1728 p.

⁵ Mussner F., *La lettera di Giacomo*. Paideia, Brescia 1970. С. 231-236. (Commentario teologico del Nuovo Testamento 13,1)

⁶ Watson D. F. *The Rhetoric of James 3:1-12 and a Classical Pattern of Argumentation*. *Novum Testamentum*. 1993. № 35,1. С. 48-64.

одночасного благословення Бога та прокльонів ближніх (Як 3:9-10), що часто лунає з одних і тих самих уст. В Як. 3:11-12 автор посилається на два приклади із природи, з допомогою яких формує доказову базу для обґрунтування Як. 3:9-10. Таким чином, текст в ефективний спосіб закликає до послідовного вжиття свого мовлення \ язика та мудрості у мовленні як одному із показників християнської досконалості.

1.2. Фальшива (земна, тваринна, диявольська) та правдива (небесна) мудрість в Як. 3:13 – 4:3

Як. 3:13 – 4:3 є аплікацією до попередньої теми, розвиваючи її в контексті порівняння (*synkrisis*) між фальшивою мудрістю (земною, тваринною і диявольською; пор. Як. 3:15) та автентичною мудрістю (небесною; пор. Як. 3:17), представляючи рівно ж і наслідки від втілення кожної із них в життя. Застереження щодо ризиків та наслідків неконтрольованого язика плавно переходить в заклик до прагнення правдивої мудрості в Як. 3:13 – 4:3. Дійсно, брехня (див. «світ неправди» в Як. 3:6) , зверхність (див. Як. 3:5) та прокляття ближніх (див. Як 3:10) веде до заздрості та свар між християнами (пор. Як 3:14-16)⁷.

Варто вказати на семантичні відповідності між виразами ἀκατάστατον κακόν («зло, що спокою не знає») в Як. 3:8 та ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα («там безлад і все, що тільки є лихого») в Як. 3:16 як реалізації закоріненого в язиці зла. Окрім того, простежується контекстуальний зв'язок між виразами: «...з пристрастей ваших, які воюють у ваших членах...» (Як 4:1) та «...язик ... бруднить усе тіло ...» (Як 3:6); язик, який «запалений і сам вогнем пекельним (ὄλο τῆς γέεννης)» (Як. 3:6) та диявольська (δαμονιώδης) фальшива, неправдива мудрість (Як. 3:16), що втілюється у суперечки (Як. 3:14) та війни (Як. 4:1-3).

Щодо внутрішньої структурної композиції, то текст Як. 3:13 – 4:3 будує свою аргументацію у вигляді паралельних формулювань у формі порівняння (*synkrisis*) між двома видами мудрості та їхніми характеристиками, орієнтуючись на традиційні біблійні каталоги вад та чеснот (пор. 1 Кор 6:9-10; Гал 5:19-21). З формальної точки зору текст Як. 3:13 – 4:3 побудований у вигляді х'язми, сегменти якої (А, В, А', В') служать ілюстрацією провідного мотиву перикопи⁸:

А. Як. 3:13	гарна поведінка в лагідності
В. Як. 3:14-16	земна, тваринна, диявольська мудрість: « Це не та мудрість, що сходить згори (οὐκ ἔστιν ... ἡ σοφία ἄνωθεν)...»
А'. Як. 3:17-18	небесна мудрість та її наслідки: « А мудрість, що походить згори (ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία)»

⁷ Johnson L. T. James 3:13-4:10 and the topos "peri phthonu". *Novum Testamentum*. 1983. 25,4. С. 327-347.

⁸ Taylor M. E., Guthrie G. H. The Structure of James. *Catholic Biblical Quarterly*. 2006. № 68. С. 681-705.

В'. Як. 4:1-3	війна як наслідок фальшивої мудрості та пристрастей: «Звідки між вами війни?... Хіба не звідси (οὐκ ἐντεῦθεν) - з пристрастей ваших»
---------------	---

Уривок відкривається риторичним запитанням у формі *captatio benevolentiae*: «Хто мудрий і досвідчений між вами?» (Як. 3:13а), якому слідує безпосередня відповідь, де йдеться про зв'язок між поведінкою та ділами з лагідністю (Як 3:13б). Двочлен «мудрий і досвідчений» в Як. 3:13 вводить в дію парадигму чи проект життя згідно із мудрістю, який буде конкретизований у Як. 3:17-18.

Текст Як. 3:14, натомість, ілюструє протилежний до мудрості спосіб життя та є вводять в дію *synkrisis*, який буде викладений автором у Як. 3:15-18. Перша його частина у Як. 3:15-16 подає панель характеристик фальшивої мудрості, виражених притаманними їй трьома негативними кваліфікаціями, представлених відповідно до зростання: «земна, тваринна, диявольська». Її остання характеристика є кліматичним пунктом *crescendo* аргументації та синонімічно підтверджує джерело походження фальшивої мудрості, стверджене в Як. 3:15 – «...не та мудрість, що сходить згори», оскільки дар Божої Мудрості походить «згори» (пор. Як. 1:17)⁹.

Як. 3:17-18 є другою панеллю *synkrisis* у формі енкоміуму правдивої чи автентичної Божої мудрості, каталогізуючи її вісім якісних характеристик у три групи, які є прямою протилежністю до якостей фальшивої мудрості:

Як. 3:15 «земна»	Як. 3:17 «чиста, потім мирна, поблажлива, примирлива»
Як. 3:15 «тваринна»	Як. 3:17 «милосердя та добрих плодів повна»
Як. 3:15 «диявольська»	Як. 3:17 «безстороння, нелицемірна»

Як. 3:18 завершує порівняння, акцентуючи увагу на кінцевій меті, до якої спрямоване життя згідно із принципами та втіленням якостей автентичної Божої мудрості. Вираз «плід правденості» (καρπὸς δὲ δικαιοσύνης) посилається не лише на праведний спосіб життя, але в кінцевому своєму значенні стосується автентичного порядку спасіння та відносин з Богом, що підтверджене виразом «сіється в мирі» (ἐν εἰρήνῃ σπείρεται). Термін «мир» (εἰρήνη), у свою чергу, вказує на сповнення та реалізацію Божого дару спасіння в житті людини, що прямо пов'язане із втіленням дару автентичної Божої мудрості в життя – «сіється в мирі тим, хто мир чинить».

Текст Як. 4:1-3 завершує аргументацію перикопи, зосереджуючи увагу на руйнівних наслідках життя згідно із принципами фальшивої мудрості (земної, тваринної, диявольської), уточнюючи, що внутрішній конфлікт пристрастей є

⁹ Nicolaci M. A. Significato e scopo del ricorso al linguaggio dualistico in Gc 3,13-4,10. *Rivista biblica*. 2012. № 60,1. С. 91-115.

причиною війн та суперечок. Автор шукає остаточні та глибинні причини війн та суперечок, які відбуваються перш за все в християнських спільнотах: ті, хто вдається до війн та суперечок, живуть за принципами фальшивої мудрості (пор. Як. 3:15) є друзями світу і позиціонують себе як вороги Бога (пор. Як. 4:4)¹⁰.

Щодо структури Як. 4:1-3, то вона є наступною:

- Як. 4:1а містить риторичне запитання: «Звідки між вами війни...?»
- Як. 4:1б подає безпосередню відповідь на нього: «Хіба не звідси - з пристрастей ваших...?»
- Як. 4:2-3 є свого роду експлікацією відповіді у формі концентричної х'язми із центром в частинах б і б', які стосуються війни та фізичного конфлікту:
 - а)² Ви пристрасно жадаєте, а не маєте.
 - б) Ви убиваєте, завидуєте, а не можете досягнути.
 - б') Ви б'єтесь і воюєте. Ви не маєте, бо не просите.
 - а')³.

Текст Як. 4:1 натякає на дуже конкретну боротьбу та суперечки в спільноті (пор. 2 Тим. 2:23) адресатів послання, яка не є лише метафорою, але може вказувати і на цілком реальні військові конфлікти. Як видно із Як. 4:1, саме егоїстичні пристрасті, які буквально «воюють у ваших членах» (στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν) борються проти добрих намірів, розуму, любові, совісті тощо. Текст Як. 4:1 натякає на класичні принципи біблійної антропології, за якою в людській особі ведеться постійна боротьба між двома схильностями: доброю (Yetzer Ha-Tov) та злою (Yetzer Ha-Ra). Саме війна є наслідком життя згідно із принципами фальшивої (земної, тваринної і диявольської) мудрості та схильності чинити зло. Текст Як. 4:2-3 безпосередньо ілюструє війни та суперечки, про які йшла мова в Як. 4:1. Йде мова про видиме втілення пристрастей, яке веде до заздрості, вбивства, воєн та інструменталізації молитви («Ви просите, та не одержуєте, бо зле просите, щоби розтратити на ваші втіхи»).

1.3. Дружба з Богом в Як. 4:4-12

Якщо попередня перикопа веде читача до розпізнавання парадигм автентичної і фальшивої мудрості, то Як. 4:4-12 буде своєю аргументацією на основі мотиву *de amicitia*. Протиставлення між дружбою зі світом та дружбою з Богом відображає попереднє протиставлення між автентичною та фальшивою мудростями (див. Як. 3:13 – 4:3). Перикопа Як. 4:4-12 надає педагогічного забарвлення секції на основі заклику до дружби зі Богом, яка є видимим втіленням небесної мудрості, поряд із практичними рекомендаціями для її реалізації.

Як. 4:4-6 є першим мікро-сегментом, який в Як. 4:4 починається риторичним запитанням в стилі діатриби та стверджує протиріччя між дружбою із Богом та дружбою зі світом та його псевдо-цінностями. Як. 4:5-6 автор здійснює

¹⁰ Van de Sandt H. James 4,1-4 in the Light of the Jewish Two Ways Tradition 3,1-6. *Biblica*. 2007. № 88,1. С. 38-63.

експліцитне цитування Прип. 3:34, авторитетність якого стає основною доказовою базою аргументації¹¹.

Як 4:7-12 є другим мікро-сегментом уривку та проектує ефективний спосіб побудови дружби з Богом, яка в Як 4:11-12 відображається також у відновленні братніх стосунків. Як 4:7-12 складається із десяти імперативів, які проєктують шлях покаяння, який власне і є необхідним для радикального та остаточного вибору Бога та логіки Його Царства. Дана серія рекомендацій-імперативів, по суті, є коментарем зацитованого в Як. 4:6 тексту Прип. 3:34. Завершальний текст Як 4:11-12 є фінальним заклик до відновлення братніх відносин, що є іншим аспектом тієї самої реальності дружби із Богом, та поряд із Як. 3:1-2 обрамлює текстуальну секцію Як. 3:1 – 4:12 мотивом мудрості у мовленні, надаючи йому сотеріологічного аспекту.

2. Як. 4:1-3 між досконалістю та двоєдушністю

Причини війни згідно із Як. 4:1-3 вписані в цілісну стратегію соборного послання Якова, а точніше – в провідний мотив твору, виражений протиставленням між досконалістю та двоєдушністю, виражену тут мотивом внутрішньої боротьби в людині двох схильностей: однієї до добра, іншої – до зла. Це узгоджене із *propositio* послання Якова, вираженого у Як. 1:2-4, тому текст прогресивно демонструє парадигму двоєдушності як цілковиту протилежність до досконалості та брак мудрості (Як 1:18), відображений в непослідовній поведінці, яка суперечить вірі.

Впродовж всього послання автор наводитиме приклади цього протиставлення шляхом наведення протилежностей. Перш за все, двоєдушність є джерелом сумніву між вибором Бога чи світу та не дозволяє прийняти дар небесної мудрості (Як 1:6-7). Роздвоєність людського ества виражається у способі мовлення на розположенні до слухання Божого Слова – готовність до слухання / повільність до говоріння: (Як 1:19), виконання слова / слухання слова (Як 1:22-24).

Можна навести інші протилежності, які є вираженням етично-морального дуалізму: марна побожність або чиста та автентична побожність (Як 1:26-27), віра без діл / віра, вдосконалена ділами (Як 2:14-26), брак контролю свого язика (Як 3:1-12), життя згідно принципів мудрості світу цього (Як 3:13-18), дружба з Богом / дружба зі світом (Як 4:4-12), гордість / покора (Як 4:6), наближення до Бога / віддалення від диявола (Як 4:7-8), знати-робити добро / нехтувати чиненням добра (Як 4:17). Двоєдушність, в кінцевому результаті, є причиною внутрішнього морального конфлікту та потурання пристрастям, які ведуть до військових конфліктів. Текст Як. 4:1-3, який говорить про причини війни, відображає вершину парадигми двоєдушності як цілковитої протилежності до досконалості.

¹¹ Batten A. J. Friendship and Benefaction in James. Deo, Blandford Forum. 2010. С. 158-165. (Emory Studies in Early Christianity 15)

3. Актуалізація Як. 4:1-3 в контексті військової агресії росії проти України

Богонатхненний текст Святого Письма є автентичним джерелом для християнина у пізнанні власної ідентичності та пошуку відповідей, рекомендацій та вирішень непростих життєвих проблем та ситуацій. Не винятком є і ситуація війни, в якій опинилася Україна внаслідок військового вторгнення росії 24 лютого 2022 року. Священний текст, який історично стосувався життя перших християнських спільнот, не перестає бути парадигмою для християн ХХІ ст. Тому текст Як. 4:1-3 чітко говорить про причини, якими мотивувався військовий агресор 24 лютого 2022 року: це заздрість, бажання володіти чужим, вбивство і т.д. Проте, текст не зупиняється лише на цьому, оскільки актуалізація всієї текстуальної секції Як. 3:1 – 4:12, в межах якої міститься перикопа Як. 4:1-3, проливає світло як передумови військової агресії, так і подає рекомендації для ворога, щоб припинити цей диявольський шал та вбивство українців.

Щодо передумов війни, то бачимо яскравий приклад довголітніх маніпуляцій та політичної пропаганди агресора, які полягають у брехні та двоєдушності у мовленні (пор. Як. 3:1-12). Це дуже чітко видно і на релігійному ґрунті, де вчителі та провідники свідомо приймають засуд (Як. 3:1), проповідуючи брехню та інструменталізуючи відносини з Богом (пор. Як. 4:3). Передумовою військової агресії є втілення в життя принципів фальшивої диявольської псевдо-мудрості, яка руйнує та вбиває (Як. 3:14-16) і є наслідком довготривалої дружби зі світом (Як. 4:4), тобто із цінностями, які є у протистоянні до Бога та логіки Його Царства.

Щодо рекомендацій, то текстуальна секція Як. 3:1 – 4:12 подає комплекс порад та вказівок, які будуть корисні агресору задля усвідомлення глибини гріха, до якого він допускається. Перш за все, це рекомендація до контролю язика та уникнення подвійних стандартів (Як. 3:1-12). Це також і заклик до втілення дару Божої мудрості та її якісних характеристик (Як. 3:13-18) із закликом «коріться, отже, Богові, противтеся дияволу» (Як. 4:7). Як було сказано, текст Як. 4:7-10 містить ряд імперативів, які є прикладом ефективної побудови автентичних відносин та дружби з Богом.

Висновки. Очевидно, причиною війни та військової агресії є оволодіння пристрастями та внутрішній моральний поділ поряд із втіленням фальшивої диявольської псевдо-мудрості (Як. 4:1-3). З огляду на контекст Як. 4:1-3, можна з певністю ствердити, що аналіз тексту показує його органічне місце в межах аргументації послання щодо автентичної мудрості та її якісних характеристик в Як. 3:1 – 4:12. Поряд з цим, сам контекст допомагає ефективніше пояснити не тільки причини, але й передумови, які ведуть до військового конфлікту. Насамкінець, актуалізація Як. 4:1-3 в його літературному контексті подає ряд корисних рекомендацій та вказівок для агресора із метою глибокого навернення на припинення кровопролитної несправедливої війни проти України.

REFERENCES

1. Sviate Pysmo Staroho i Novoho Zavitu: v 2-kh ch. / per. o. I. Khomenko; povnyi per., zdiisnenyi za oryhin. yevr., aram. ta hrets. tekstamy. Kyiv: Misioner, 2008. Ch. 1: Saryi Zavit. 1126 s.; Ch. 2: Novyi Zavit. 350 s.
2. Aland B., Aland K., Karavidopoulos J., Martini C. M., Metzger B. M. *Novum Testamentum Graece*. 28th rev. ed. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2012. 1728 s.
3. Piasta, R., Lukashevskyi, V. (2022). Zakhyst Batkivshchyny u vchenni Katolytskoi Tserkvy. *Dobryi Pastyr: naukovyi visnyk Ivano-Frankivskoi akademii Ivana Zolotoustoho. Bohoslovia. Filosofiia. Istoriiia*, (17), 38–52.
4. Batten A. J. *Friendship and Benefaction in James*. Deo, Blandford Forum. 2010. 230 s. (Emory Studies in Early Christianity 15)
5. Johnson L. T. James 3:13-4:10 and the topos "peri phthonu". *Novum Testamentum*. 1983. 25,4. C. 327-347.
6. Lockett D. R. Structure or Communicative Strategy? The Two Ways Motif in James Theological Instruction. *Neotestamentica*. 2008. 42,2. C. 269-287.
7. Mussner F., *La lettera di Giacomo*. Paideia, Brescia 1970. C. 231-236. (Commentario teologico del Nuovo Testamento 13,1)
8. Nicolaci M. A. Significato e scopo del ricorso al linguaggio dualistico in Gc 3,13-4,10. *Rivista biblica*. 2012. № 60,1. S. 91-115.
9. Taylor M. E., Guthrie G. H. The Structure of James. *Catholic Biblical Quarterly*. 2006. № 68. S. 681-705.
10. Van de Sandt H. James 4,1-4 in the Light of the Jewish Two Ways Tradition 3,1-6. *Biblica*. 2007. № 88,1. S. 38-63.
11. Watson D. F. The Rhetoric of James 3:1-12 and a Classical Pattern of Argumentation. *Novum Testamentum*. 1993. № 35,1. C. 48-64.

*Стаття надійшла до редакції 01.07.2023 р.
Стаття рекомендована до друку 13.07.2023 р.*